

Xavier Melloni

VERS UN TEMPS DE SÍNTESE

FRAGMENTA EDITORIAL

A Raimon Panikkar,
que ens va ensenyar a no tenir por de pensar
i ens va estimular a viure
segons els nostres més nobles i elevats pensaments.

In memoriam

Publicat per FRAGMENTA EDITORIAL, SLL
Plaça del Nord, 4, pral. 1.^a
08024 Barcelona
www.fragmenta.cat
fragmenta@fragmenta.cat

Col·lecció ASSAIG, 19
Consell assessor PERE LLUÍS FONT
FRANCESC-XAVIER MARÍN
JOSEP OTÓN
FRANCESC TORRALBA
AMADOR VEGA

Primera edició MAIG DEL 2011

Producció editorial IGNASI MORETA
Producció gràfica INÈS CASTEL-BRANCO

Impressió i relligat ROMANYÀ VALLS, SA

© 2011 XAVIER MELLONI I RIBAS
pel text

© 2011 FRAGMENTA EDITORIAL
per aquesta edició

Dipòsit legal B. 17.842-2011
ISBN 978-84-92416-40-0

RESERVATS TOTS ELS DRETS

ÍNDIX

<i>Prefaci</i>	13
----------------	----

I OBERTURES

I LA DIFÍCIL ALTERITAT	21
1 El problema de les identitats	22
2 La identitat religiosa	24
3 Tres etapes en la trobada amb l'altre	25
<i>a</i> <i>Letapa tribal-aïllacionista</i>	26
<i>b</i> <i>Letapa imperialista-expansionista</i>	27
<i>c</i> <i>Letapa pluralista</i>	28
4 L'emergència d'un nou paradigma	29
5 Els tres temps del viatge a l'alteritat	33
6 Els efectes de la trobada	36
<i>a</i> <i>Purificació</i>	36
<i>b</i> <i>Fecundació</i>	37
<i>c</i> <i>Cap a síntesis superiors encara per realitzar</i>	37
II COMPARTIR PLENITUDS EN LLOC DE COMPETIR ENTRE TOTALITATS	41
1 Quan la plenitud es confon amb la totalitat	41
2 Quan el principi es confon amb el final	43
3 Quan la certesa es confon amb la seguretat	44
4 Quan la icona es confon amb l'ídol	46
5 Quan les nostres paraules es confonen amb la Paraula	48

6	Quan el <i>kerigma</i> es confon amb el proselitisme	49
7	Quan es comparteixen plenituds en lloc de competir entre totalitats	50
8	Quan som capaços de rebre els textos dels altres	53
9	Quan emprenem una lectura transconfessional	55

III EL DIÀLEG INTERRELIGIÓS COM A EXPERIÈNCIA ESPiritUAL

1	Una paraula desarmada	63
2	Una paraula desposseïda	65
3	Una paraula descentrada	68
4	Una paraula silent	71
5	Una paraula creadora	72

II

FECUNDACIONS

IV ORIENT I OCCIDENT

1	Principi de superació i de transformació exterior <i>versus</i> principi d'acceptació i de transformació interior	78
2	Actitud davant el temps i la història: futur <i>versus</i> present	80
3	Principi de personalització i d'alteritat <i>versus</i> principi d'oceanització i d'ipseïtat	82
4	Raó analítica i principi de no-contradicció <i>versus</i> raó simbòlica i paradoxal	85
5	Activitat <i>versus</i> no-acció	91
6	Via positiva <i>versus</i> via negativa	94
7	Recapitulació: plenitud i vacuïtat	96

V EL CAMÍ DEL YOGA

1	Les etapes del camí	100
	<i>a Renúncies i adhesions</i>	100
	<i>b Postures i respiració</i>	103
	<i>c Recolliment dels sentits</i>	104
	<i>d Concentració, meditació i absorció</i>	105

2	Els tres àmbits antropològics	108
	<i>a Karma yoga o el camí de l'acció</i>	108
	<i>b Jnana yoga o el camí del coneixement</i>	110
	<i>c Bhakti yoga o el camí de la devoció</i>	112
3	L'experiència no dual (<i>advaita</i>)	115

VI LA META DEL BUDDHISME

1	L'extinció del jo	121
2	L'atenció vigilant	123
3	La pràctica assídua de la meditació	126
4	L'experiència de la il·luminació	128
5	Vacuïtat i apofatisme	130
6	Saviesa (<i>prajna</i>) i llibertat interior	132
7	<i>Karuna</i> o la compassió universal	133
8	Recapitulació	135

VII LA NEW AGE, ¿MÍSTICA O MISTIFICACIÓ?

1	La recuperació del cos i el sentit de pertinença a la terra	140
2	El pla energètic: ¿incurcions en el Real o entreteniments?	143
3	L'experiència personal com a norma suprema	146
4	¿Som partícules de Déu experimentant-se a Si mateix?	149
5	¿Divinització o autodeïficació?	151
6	Balanç	153

III

COINSPIRACIONS

VIII LA INTEGRACIÓ COSMOTÈANDRICA

1	Les tres grans constel·lacions religioses	160
	<i>a Les religions còsmiques</i>	160
	<i>b Les religions teistes-personalistes</i>	162
	<i>c Les religions oceàniques</i>	163
2	El model laic o la secularitat sagrada	165
3	Quatre models d'integració de la transcendència i la immanència	167

IX VIA MÍSTICA: LA PROFUNDITAT DEL MISTERI I EL CULTIU DE LA INTERIORITAT	169
1 Vers el fons del Real	169
2 El transcendiment continu	174
3 La nit inevitable	177
4 La dimensió apofàtica de la fe	180
5 Cap al Déu desconegut i reconegut	185
6 Les religions com a mistagogues del silenci	186
X VIA ÈTICA: LA SACRALITAT DE L'ALTRE I EL CULTIU DE LA SOLIDARITAT	189
1 L'assumpció del jo, l'obertura al tu i la inclusió del tercer	190
2 L'impuls profètic de les religions teistes	191
3 L'aportació de les religions oceàniques	197
4 La contribució de la tradició laica	201
5 Celebrar la fraternitat	206
XI VIA ECOLÒGICA: LA SACRALITAT DE LA TERRA I EL CULTIU DE LA SOBRIETAT	207
1 La terra com a alteritat	207
2 Les edats de la terra	208
3 L'exili de l'aïllament	209
4 El desig com a conseqüència de la dualitat i la dualitat com a conseqüència del desig	214
5 Desaprendre la voracitat	216
6 Caminar de manera sagrada	220

EPÍLEG

XII EL FUTUR DE LES RELIGIONS	225
1 Etapes cap a la no-dualitat	226
<i>a Heteronomia</i>	226
<i>b Autonomia</i>	227
<i>c Ontonomia</i>	228

2 Xamans, profetes i savis	230
<i>a L'etapa xamànica</i>	230
<i>b L'etapa sacerdotal</i>	231
<i>c L'etapa de la saviesa</i>	232
3 La inseparabilitat entre el coneixedor i allò conegut, entre el creient i allò cregut	232
4 L'estat de no-dualitat	234
5 La interrelacionalitat de totes les coses	236
6 Lliurament, contenció i silenciament	238
7 Cap a un horitzó sempre per assolir	240

<i>Origen dels capítols</i>	245
<i>Índex onomàstic</i>	249

PREFACI

*Cada època es justifica davant la història per la trobada
d'una veritat que assoleix claredat en ella.*

¿Quina serà la nostra veritat?

¿Quina la nostra manifestació?

MARÍA ZAMBRANO

LA NOSTRA GENERACIÓ ha crescut entre les ruïnes d'antigues certeses. Vam néixer mentre queien. Tot just participem en el seu enfonsament. Som fills del fragment, però el fragment no ens inquieta perquè l'alternativa de les grans moles compactes no ens atrau ni ens convenç. Han produït massa víctimes per confiar-hi. Amb els fragments, en canvi, es poden fer mosaics i vidrieres que insinuïn l'Invisible sense saturar, formes canvians de parets i teulades, de voltes, campanars i minarets que alberguin i assenyalin àmbits de transcendència sense problematitzar perquè quedin espais oberts, ja que el buit pot ser una forma de plenitud. Això és el que altres cosmovisions ens recorden. Recórrer-hi ens dóna l'oportunitat de sortir dels nostres vedats massa tancats per descobrir que l'existència, transida de Misteri, es pot albirar i expressar de moltes maneres. Maneres que permeten acollir la vida com a do i celebració al mateix temps que com a tasca, la qual cosa suposa una actitud diferent de la dels

mestres de la sospita, però que no és aliena a les seves aportacions perquè ha estat purificada gràcies a ells.

Després d'un segle d'ideologies fèrries que negaven l'Invisible i de dècades de teologia sobre la mort de Déu, ens trobem davant d'un nou paradigma en què el ressorgiment de la dimensió espiritual ha confluït amb la pluralitat cultural i religiosa, i ha donat peu a un estrany magma de corrents d'Orient i de pretèrites tradicions oblidades d'Occident i d'altres llocs del planeta, un fenomen que alguns pensadors han qualificat de retorn del sagrat. És una situació que resulta incòmoda a una generació per a la qual parlar massa de Déu és impúdic, gairebé blasfem.

En qualsevol cas, és innegable que aquestes brases revifades indiquen l'anhel de transcendència que subjau en la profunditat de l'ésser humà i que està reprenent amb nous noms i maneres de reconèixer-lo i desplegar-lo. El repte rau a aconseguir que aquest ressorgiment integri les aportacions de les generacions precedents, tant de les més antigues que van pertànyer a la primera innocència com de les més recents que van aportar una actitud crítica respecte de les religions. D'aquí ve que es pugui esperar un temps nou en què visions que fins ara han competit entre si descobreixin que es necessiten mútuament.

Es podria comprendre aquest temps nou que emergeix com l'oportunitat d'integrar transcendència i immanència, el sagrat i el profà, *animus* i *anima*, el Déu personal i el Déu transpersonal. Aquesta síntesi està cridada a conjuntar també contemplació i compromís ètic, ciència i espiritualitat, tecnologia i ecologia, capacitat crítica i actitud admirativa, donant peu a allò que Paul Ricœur va anomenar ja fa alguns anys la *segona ingenuïtat* i Raimon Panikkar la *nova innocència*.

Aquests indicis de síntesi es produeixen com a resultat de la trobada de les diverses tradicions religioses i cosmovisions de la humanitat. Això fa que ja no sigui possible pensar Déu, l'home i el món a partir d'un únic model. En aquests temps complexos necessitem recórrer al bagatge de les diferents savieses i corrents espirituals per avançar junts com a éssers humans i créixer en consciència planetària. No importa tant identificar les denominacions d'origen com posar en comú tota aquesta riquesa perquè conspirem junts i responguem amb profunditat i lucidesa als reptes que tenim plantejats. Ja no és possible comprendre'ns aïlladament.

Assolir aquesta síntesi no és una tasca fàcil perquè no s'estableix en el mateix pla que les seves antinòmies, sinó en un àmbit de més gran profunditat on cada una d'elles és convocada més enllà de si mateixa. Només és possible accedir a un nou nivell de consciència a través de la depuració que produeix el pas pel deseiximent, de manera que els elements anteriors siguin integrats en un pla superior. Això requereix un exigent treball d'obertura ja que no implica tan sols l'assumpció del diferent, sinó que suposa transitar des del territori conegut cap a una profunditat que s'obre davant nostre i que encara està per assolir en un altre pla de consciència.

Mentre no sigui així, podem passar dècades, segles, mil·lennis, entestats a defensar la nostra visió del món oposant-la a la dels altres. Per contra, la nostra cultura del fragment posa les condicions per a les incursions místiques, desposseïts de les seguretats d'abans que ens aïllaven en les nostres tanques. El diferent ja no pot ser un enemic al qual atacar o del qual defensar-nos aferrissadament, ni tampoc no pot deixar-nos indiferent, sinó que ha de ser l'ocasió de rebre'l com a portador d'un angle de realitat que complementa el

propi. Estem cridats a desvelar conjuntament el misteri de la realitat en tots els àmbits. És urgent una transparentació de la mirada i una obertura de la ment-cor que permeti que les coses desvelin la seva última profunditat, el secret de la seva interioritat que fa totes les coses sagrades, perquè sagrat és el fons del qual emergeixen.

Les pàgines que vénen a continuació són resultat de reflexions fetes durant els últims deu anys a propòsit de diverses situacions. Es tracta d'un contínuum de pensament encara en gestació que es mou en un terreny que és nou per a tothom. La trobada de les religions, amb tot el que somou i possibilita, amb prou feines ha començat. En som només en els inicis i es tracta d'una lenta transformació, com mil·lenàries són les arrels de les grans tradicions.

Comparteixo pensaments, conviccions i intuïcions que reflecteixen el procés de desconstrucció i de reconstrucció en què es troben actualment les religions i les diverses manifestacions del fet religiós, un procés que no afecta només els creients ordinaris sinó també a tots els qui cerquen la dimensió transcendent més enllà dels camins establerts. És molt el que hi ha en joc: que pervisqui el millor d'aquestes tradicions i ajudin amb la seva saviesa el moment present a donar un pas endavant vers un nou estat de consciència, o que el seu llegat quedi reclòs a les rebotigues de cada tradició per nodrir només l'instint identitari d'un grup determinat.

El llibre està distribuït en tres parts. A la primera s'aborda la necessària obertura que cal tenir per acollir aquest temps de pluralisme en què ens trobem. Implica una *metanoia*, una transformació del cor i de la ment que porta a emprendre un èxode espiritual i cognitiu. La segona part es concentra en la trobada entre Orient i Occident per veure com es poden fe-

cundar mútuament. Es dóna una particular atenció al camí del yoga i al buddhisme, així com es tracta d'aclarir en què consisteix la nebulosa anomenada *Nova Era*. La tercera part està dedicada a veure com les diverses tradicions religioses poden aportar el seu llegat per desplegar les tres dimensions que constitueixen la realitat: la transcendent o divina a través de la via mística, la humana a través de la via ètica i la còsmica a través de la via ecològica. A l'epíleg es reprèn tot el recorregut projectant-lo vers l'horitzó de la no-dualitat.

Algunes d'aquestes pàgines provenen de ponències i articles publicats dispersament. El fet de reunir-los en un volum ha estat una ocasió per modificar-los, enriquir-los o completar-los, per tal d'oferir-los en un tot orgànic que pogués presentar-se com una sola obra.